

Til:

- Kunnskapsdepartementet

Oslo, 30. november 2020

Ref.: 298/20/OT/ph

Høringssvar NIFU-rapport om opptak til høyere utdanning

Departementet ber om kommentarer og innspill til funnene fra rapporten. Høringssvaret konsentrerer seg om den delen av rapporten som omfatter opptak til profesjonsstudiet i psykologi.

Norsk psykologforening mener grunnleggende at psykologprofesjonen holder en svært høy kvalitet i dag. De synspunkter som tilkjennegis i dette høringssvaret endrer ikke dette utgangspunktet.

Kjønnspoeng

Dagens opptaksordning selekterer skjevt med en stor overvekt av kvinnelige studenter og få med fremmedkulturell bakgrunn.

For å gi et best mulig tilbud til hele befolkningen ønsker Psykologforeningen at profesjonen har jevn kjønnsbalanse og speiler samfunnets kulturelle og etniske mangfold. Menn er overrepresentert i noen av de største samfunnsutfordringene som rus, vold og overgrep. Selv om mange menn ønsker hjelp, uavhengig av behandlerens kjønn, oppleves noen temaer så sensitive at de ikke vil snakke med kvinner om det. Forskning viser også at særlig gutteungdom dropper sjeldnere ut av behandling med mannlig terapeut¹. Terskelen for å søke hjelp må være så lav som mulig.

Det foreligger en myte om at kjønnspoeng senker kvaliteten blant de utdannede. Men det høye karakterkravet til opptak på profesjonsstudiet bygger ikke på objektive kvalitetskrav til skoleprestasjon. Kravet er en konsekvens av profesjonsstudiets popularitet med mer enn 20 søkere for hver studieplass. Opptakskravet er derfor mer administrativt enn faglig begrunnet. Rapporten viser at det blant de marginale søkerne (som oppfyller 95%-99% av opptakskravet) er kjønnsfordelingen den samme som for dem som tilbys opptak. Det er altså mer en nok mannlige søkere til at kvaliteten vil opprettholdes, også med utvidet bruk av kjønnspoeng. En mannlige søker med 5,4 i snitt fra videregående kan ikke med rimelighet vurderes som diskvalifisert for profesjonen, sammenlignet med en kvinnelig søker med 5,6 i snitt.

Motstandere av kjønnspoeng vil hevde at det er en urettferdig ordning. Men kjønnskvolter er et vel etablert virkemiddel i samfunnet. Hensynet til jevnere kjønnsbalanse har trumfet likebehandling.

¹ Wintersteen, M. B., Mensinger, J. L., & Diamond, G. S. (2005). Do Gender and Racial Differences Between Patient and Therapist Affect Therapeutic Alliance and Treatment Retention in Adolescents? *Professional Psychology: Research and Practice*, 36(4), 400–408.

Tradisjon og kultur kan ha opprettholdt «urettferdig» forskjellsbehandling, og kjønnskvolterung har kunnet motvirke dette.

Stoltenbergutvalget (2019) dokumenterer en varig kjønnsforskjell i skolekarakterer i hele skoleløpet. Det kan tenkes at gutter stiller med et kulturelt og/eller biologisk handicap sammenlignet med jenter. Det kan hevdes at denne skjevheten rammer urettferdig ved opptak til høyere utdanning.

Rapporten viser at kjønnspong virker, i den forstand at flere menn får tilbud om studieplass på de to universitetene som hittil har innført ordningen. Men rapporten bygger på data fra 2019. Det betyr at den ikke har tall på hvor stor andel av menn og kvinner som fullfører eller dropper ut (tidlig eller sent). Svaret på effekten av kjønnspong får vi tidligst i 2025 etter at dette kullet har fullført profesjonsstudiet.

Psykologforeningen anbefaler at ordningen med kjønnspong utvides fra neste års opptak.

Psykologforeningen anbefaler en utredning av opptaksordninger som bedre speiler samfunnets kulturelle og etniske mangfold

Alderspong

Rapporten er svært kritisk til alderspong, ikke minst til de studiene som har stor konkurranse. De som ikke når opp i kvoten for førstegangsvitnemål kan søke i kvoten for ordinært opptak. Her gir venting en uforholdsmessig konkurransefordel. Det som gir best uttelling i dette opptaket er å vente til man er 23 år og dermed oppnår 8 tilleggspeng. Det er hverken samfunnsnyttig eller tilfredsstillende for den enkelte student. Overgangen til direkteopptak fra videregående til profesjonsstudiet var motivert av ønsket om å unngå kødannelse og gjentatte forsøk på karakterforbedring fra årsenhet/grunnfag. I dagens ordning premieres et fem-års opphold mellom videregående og studiestart. Bare 17% av de som blir tatt opp på ordinær kvote er under 23 år.

Psykologforeningen anbefaler at ordningen med alderspong revideres for å unngå forsinket studiestart.

Opptaksordningen

Rapporten peker på at frafallsraten etter første studieår er mye høyere i de to kullene som er tatt opp etter innføringen av direkte opptak ved universitetet i Bergen. Ca 530 studenter fikk tilbud om opptak ved UiO, UiB og NTNU i 2019. Disse tre stedene har bare litt mer enn halvparten så mange studieplasser for profesjonsstudiet i psykologi. Hvis tallene er riktig, betyr det at det påregnes et svært høyt frafall. Det kan neppe være en gunstig situasjon, hverken for studentene selv eller lærestedene

Profesjonsstudiet er åpenbart krevende og vanskelig å gjennomføre for studenter med svake prestasjoner fra videregående. Et visst karakterkrav er derfor rimelig. Men også personlige egenskaper har betydning for psykologens utøvelse av rollen som helsepersonell. For eksempel er det belegg for at behandlerens egenskaper har betydning for resultatet av terapi²

² Wampold, B. E., Baldwin, S. A., Holtforth, M. g., & Imel, Z. E. (2017). What characterizes effective therapists? In L. G. Castonguay & C. E. Hill (Eds.), How and why are some therapists better than others?: Understanding therapist effects (p. 37–53). American Psychological Association.

Det er også demonstrert en svak sammenheng mellom personlige egenskaper og frafall³. Skolekarakterer sier lite om personlige egenskaper. Rapporten viser til opptaksordninger i våre naboland som omfatter flere seleksjonsmetoder enn karakterkrav alene. Opptak til mange yrker baserer seg på et videre spekter av seleksjonsmetoder. De profesjonsrettede høyere utdanningene gjør ikke det. Psykologifaget har forvaltet psykometriske seleksjonsmetoder i over hundre år. Det er et paradoks at denne kompetansen ikke tas i bruk ved opptak til profesjonsstudiet i psykologi.

Psykologforeningen anbefaler at supplerende opptakskriterier utredes.

Med vennlig hilsen
Norsk psykologforening

Håkon Skard
President

³ Nordmo, M et al. (2018) How changing admission practices affect sociodemographics, satisfaction, personality, gender, and dropout of students in the professional program in Norway. *Psykologisk.no*